Förvaltningsplan rovdjur Östergötland

Period 2025–2029

Länsstyrelsen Östergötland

Titel: Förvaltningsplan för stora rovdjur i Östergötlands län 2025–2029
Utgivningsår: 2024
Omslagsbild: Magnus Elander/Scandinav

Förord

Förvaltningsplanen för stora rovdjur i Östergötlands län är vägledande för hur nationella och europeiska lagstiftningar och bestämmelser ska genomföras på länsnivå. Den beskriver hur de rovdjurspolitiska målen ska verkställas i länet med olika förvaltningsåtgärder. Den ska också ge det helhetsperspektiv som krävs för att långsiktiga mål som innefattar arternas bevarande, sociala aspekter och tamdjurshållning ska kunna vägas samman.

Östergötland omfattar en landyta på cirka 10 000 kvadratkilometer och här lever ungefär 470 000 människor. Länet har ett rikt näringsliv och en väl utbyggd infrastruktur. Det har också en stor variation av naturtyper. Landskapet är till ungefär 60 procent täckt av barrskog, fördelat i en nordlig och en sydlig del. Dessa skogsmarker är åtskilda av ett slättland som till största del är uppodlad, med randområden bestående av betesmarker, hagmarker och ädellövskogar. De vilttäta skogsmarkerna brukas av skogsbruket, men används också för mänsklig aktivitet som jakt, sport och friluftsliv.
Östergötland har därmed ett speciellt landskap, och genom drygt 1 200 arter av kärlväxter är det ett av de mest artrika i landet. Bland de stora rovdjuren förekommer lodjur, varg och kungsörn.

Under revideringen av förvaltningsplanen för stora rovdjur har Länsstyrelsen tagit in synpunkter från olika aktörer i länet. Inkomna svar visar på ett stort engagemang för rovdjurens förvaltning. Svaren visar också att det finns oro, önskemål och förhoppningar gällande dessa arter.

Lagstiftningar, rovdjurspolitiska mål och helhetsperspektiv när det gäller olika intressen ligger till grund för denna förvaltningsplan.

Viltförvaltningsdelegationen, där representanter för olika intressen finns representerade, har godkänt planen.

Länsstyrelsen i Östergötland, Linköpings slott 9 december 2024

Ann Holmlid t.f. Landshövding

Innehåll

FÖRVALTNINGSPLAN ROVDJUR ÖSTERGÖTLAND 1

FÖRORD 3

INLEDNING 6

Syfte 6

Målgrupp 7

ROVDJUR I ÖSTERGÖTLANDS LÄN 7

Lodjur 7

Varg 9

Kungsörn 12

MÅL I ROVDJURSFÖRVALTNINGEN 12

Mål att tamdjurhållning inte påtagligt försvåras 12

Skador på tamdjur 12

Förebyggande åtgärder mot skador på tamdjur 13

Besiktning av skador på tamdjur 13

Ersättning vid rovdjursangrepp 13

Mål att öka förtroende för förvaltningen 15

Mål att uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus 17

Antal rovdjur 17

Mål att endast legal jakt ska förekomma 19

Licensjakt 19

Skyddsjakt 19

Motverka illegal jakt 20

UPPFÖLJNING 21

BILAGA 1. FÖRVALTNINGENS ORGANISATION 22

Rovdjursförvaltningsområde 22

Länsstyrelsen 23

Viltförvaltningsdelegationen 23

Samverkansrådet 23

Naturvårdsverket 24

BILAGA 2. LAGAR OCH REGLER I ROVDJURSFÖRVALTNINGEN 25
Förordningar, propositioner och direktiv 25
Förordning (2009:1263) 25
Förordning (2009:1474) 25
Jaktförordningen (1987:905) 26
Viltskadeförordning (2001:724) 26
Rovdjursproposition 26
EU:s naturvårdsdirektiv 26
BILAGA 3. DOKUMENT OCH LÄNKAR 28
Miniminivåer 28
Information och beslut om miniminivåer 28
Nationella processer 28
Översyn av miniminivåer 28
Inventeringsmetodik 28
Fastställda instruktioner för rovdjursinventering 28
Riktlinjer om skyddsjakt 28
Naturvårdsverkets riktlinjer om skyddsjakt på stora rovdjur 28
Viltskadecenters rekommendationer och information 29
Ersättningsrekommendationer 29
Nära vargar 29
Rovdjursavvisande stängsel 29
Viltskadestatistik 29
Inventeringsrapporter 29
BILAGA 4. REMISSFÖRFARANDE 30
Förfarande 30
Svarande på remiss 30
Sammanfattning remissvar 31

Inledning

Det övergripande målet för den svenska rovdjurspolitiken är att varg, björn, järv, lodjur och kungsörn i Sverige ska finnas i ett så stort antal att de långsiktigt kan finnas kvar i den svenska faunan. Arterna ska kunna sprida sig i sina naturliga utbredningsområden, samtidigt som tamdjurshållning inte påtagligt försvåras och socioekonomisk hänsyn tas. Socioekonomisk hänsyn kan handla om att ta hänsyn till bland annat näringsliv, rekreation, fäboddrift, jakt och människors vardag. I områden med fäbodbruk, intensiv fårskötsel samt skärgårdar ska vargens förekomst begränsas till områden där de gör minst skada.

Det övergripande målet har delats upp i fyra delmål:

- Tamdjurshållning ska inte påtagligt försvåras
- Ökat förtroende för förvaltningen
- Uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus
- Endast legal jakt ska förekomma

I denna förvaltningsplan beskrivs hur de nationella politiska målen ska uppnås på regional nivå. Med rovdjur avses i denna förvaltningsplan i första hand lodjur, varg och kungsörn. Björn och järv omfattas också av samma lagstiftning och regler men förekommer inte i Östergötlands län och berörs inte av planen.

Förvaltningsplanen ska, enligt förordning om viltförvaltningsdelegation (2009:1474), prövas för godkännande av länets viltförvaltningsdelegation. Planen ska gälla under perioden 2025–2029. Förändras förutsättningarna för förvaltningen bör dock planen revideras tidigare.

Syfte

Syftet med planen är att vara ett verktyg för den regionala förvaltningen av stora rovdjur. Planen ska ge förutsättningar för en förutsägbar förvaltning med tydliga mål och riktlinjer och åtgärder för hur målen ska uppfyllas. Tillsammans med öppenhet och dialog kring den regionala förvaltningens mål och strategier kan även de konflikter och motsättningar som finns i synen på de stora rovdjuren förebyggas och minskas. Syftet är också att översiktligt beskriva rovdjursförekomsten i länet och hur rovdjursförvaltningen i länet fungerar.

Målgrupp

Förvaltningsplanen ska användas av förvaltande myndigheter som ett verktyg i den löpande förvaltningen. Förvaltningsplanens målgrupp är i första hand Länsstyrelsens tjänstepersoner, Viltförvaltningsdelegationen och berörda intresseorganisationer. Den är också till för länets invånare som en källa till information.

Rovdjur i Östergötlands län

I Östergötlands län finns idag tre arter av stora rovdjur. Dessa är varg, lodjur och kungsörn. Stora rovdjur är toppredatorer och påverkar ekosystemen. Utöver att de reglerar numerären hos bytesdjuren kan de även påverka bytesdjurens beteende samt skapa förutsättningar för asätande arter genom att dessa får föda när rovdjuren lämnar rester av byten.

De stora rovdjuren inventeras framför allt med spårning i snö och bilder från kameror. När det gäller varg är en stor del av inventeringen också insamling av DNA. Kungsörn inventeras utifrån synobservationer gjorda i fält av ornitologer och inventerare.

De stora rovdjuren ingår i en grupp djurarter som kallas för statens vilt. Denna grupp med arter har ett särskilt högt naturvärde. Om ett stort rovdjur omhändertas, påträffas dött eller dödas när de är fredade ska man så snart som möjligt anmäla det till Polisen.

Lodjur

Lodjur kan förekomma i hela länet med större koncentration i skogslandskap. Populationen har en naturlig upp- och nedgång i antal på grund av påverkan av bland annat bytestillgång och geografiska förutsättningar. Populationsstorleken påverkas också i hög grad av förvaltningsmässiga faktorer, så som jakt.

Lodjur inventeras från 1 oktober till sista februari. Länsstyrelsens uppdrag är att inventera familjegrupper. En familjegrupp utgörs av en hona med ungar.

För att räkna ut antalet djur i populationen används en omräkningsfaktor som multipliceras med antalet familjegrupper. Omräkningsfaktorn

varierar i landet på grund av tillgången av byte. Östergötland har hög bytestäthet.

Tabell 1. Omräkningsfaktor (standardavvikelse (SD)) för hur många djur som en familjegrupp motsvarar. Hela södra förvaltningsområdet har hög bytestäthet.

Bytestäthetskategori	Omräkningsfaktor
Norra renskötselområdet	6,24 (±0,73 SD)
Södra renskötselområdet	6,14 (±0,44 SD)
Låg bytestäthet	6,24 (±0,73 SD)
Hög bytesdjurtäthet	5,48 (±0,40 SD)

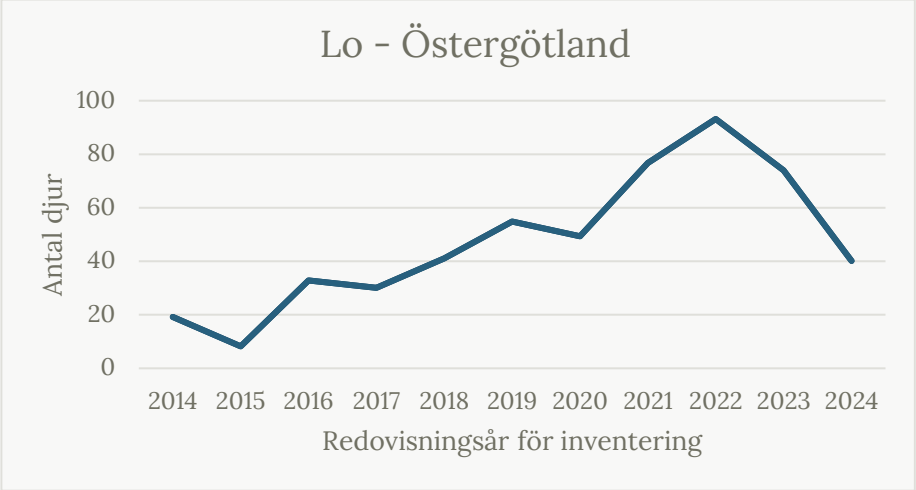

Figur 1. Populationsutveckling lodjur i Östergötland.

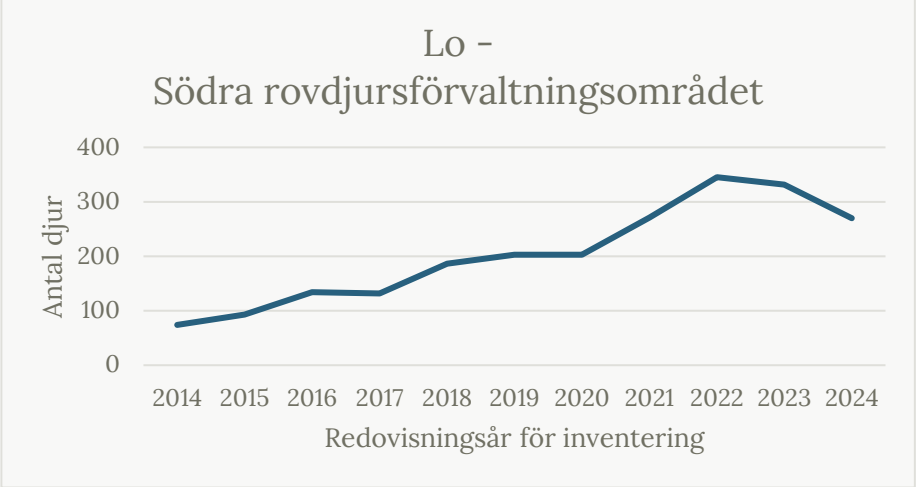

Figur 2. Populationsutveckling lodjur i södra rovdjursförvaltningsområdet (För

information om södra rovdjursförvaltningsområdet se Bilaga 1).

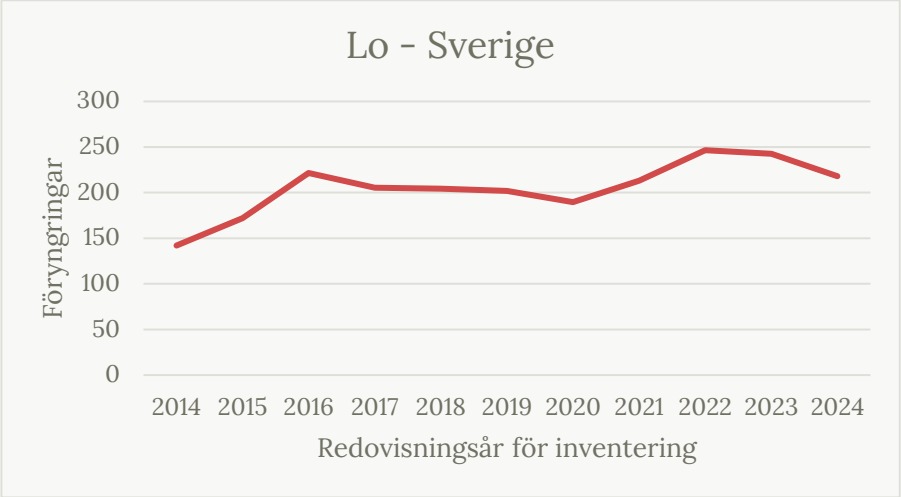

Figur 3. Populationsutveckling lodjur i Sverige.

Varg

Varg kan förekomma i hela Östergötlands län. Utifrån senaste inventeringsresultatet (vinterhalvåret 2023/2024), finns varg stationärt i den norra delen av länet. År 2018 etablerade sig det första vargparet mellan Ljungsbro och Hällestad och bildade det så kallade Långbogenreviret. Idag (2024) finns utöver Långbogen ytterligare två revir med stationära vargpar, Fågelmossen och Tisaren (se Figur 4). Reviret Tisaren delas med Örebro län.

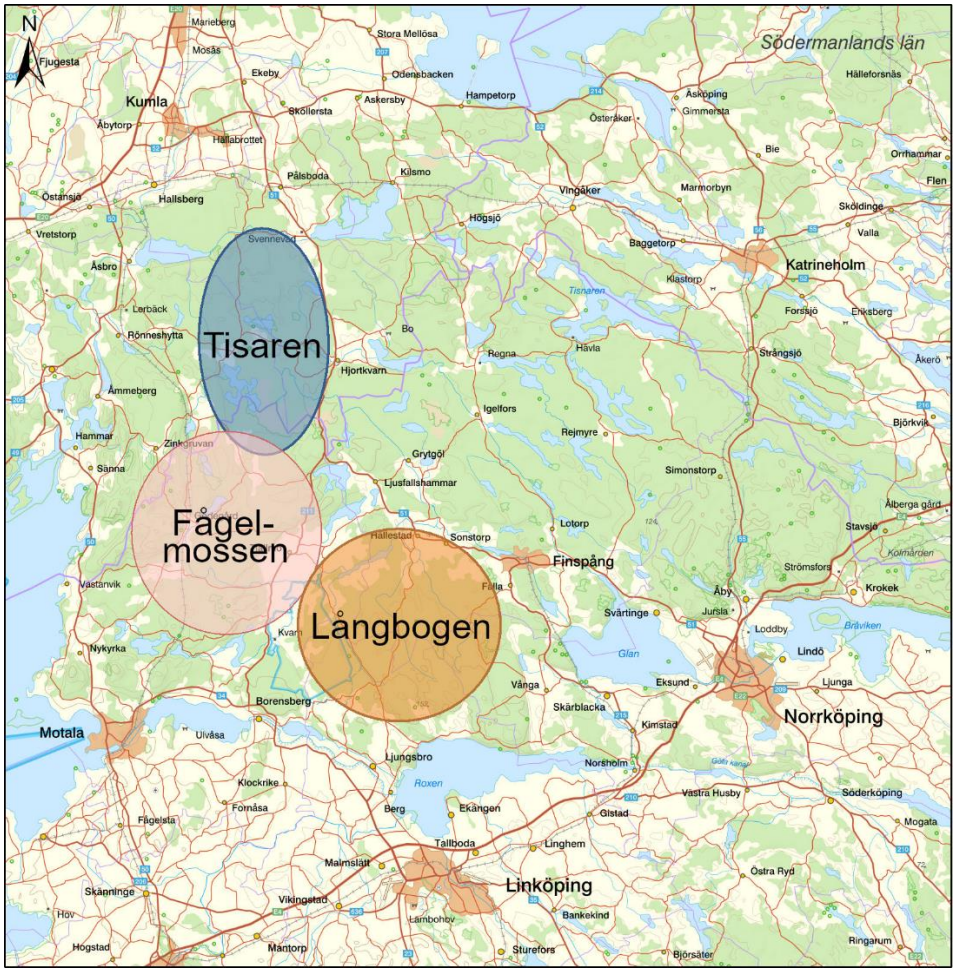

Figur 4. Karta som beskriver ungefärliga områden för stationära vargar 2023/2024 i Östergötland.

Varg inventeras från 1 oktober till 31 mars. Länsstyrelsens uppdrag är att inventera stationär förekomst av varg i form av revirmarkerande par, familjegrupper samt om det har skett föryngring. Begreppet föryngring förklaras i avsnittet om mål att uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus.

Under inventeringen 2023/2024 beräknades den svenska populationen till 375 (95% CI = 296-487) vargar. Detta beräknas genom att man använder omräkningsfaktorn 10 (multiplicerar antal föryngringar med 10).

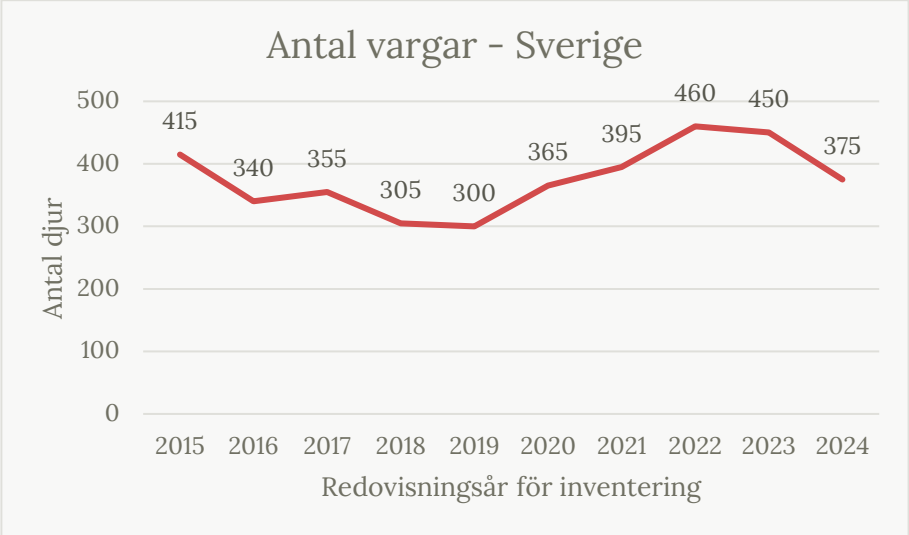

Figur 5. Populationsutveckling varg i Sverige.

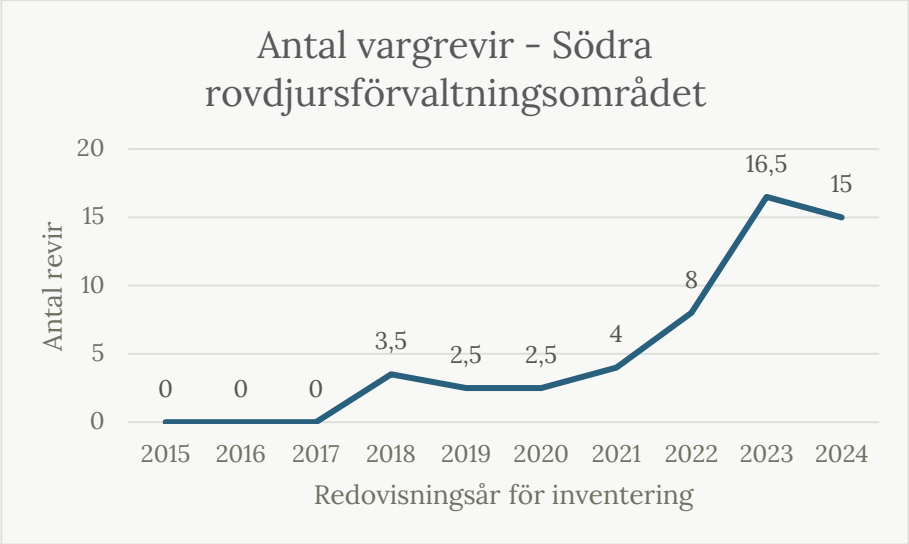

Figur 6. Utveckling för antal vargrevir i södra rovdjursförvaltningsområdet.

Kungsörn

Kungsörnen är inte en vanlig fågel i Östergötland men förekommer i länet året om. Särskilt under sen höst och vinter ökar antalet fåglar. Då övervintrar yngre örnar från andra häckningsområden på slätten och andra områden där tillgången på föda är god. Som häckfågel bedöms kungsörnen sakta öka i antal.

Tabell 2. Inventeringsresultat för kungsörn i Östergötlands län från 2020 till 2024.

År	Antal besatta revir	Kända häckningar	Lyckade häckningar
2020	1	0	0
2021	1	0	0
2022	1	0	0
2023	3	0	0
2024	3	1	1

Kungsörn inventeras på vårvinter och sommar. Under vårvintern är syftet med inventeringen att hitta nya revir och dokumentera status för tidigare kända revir. Inventeringen följs upp under sommaren för att kontrollera eventuell häckning och resultat.

Mål i rovdjursförvaltningen

Mål att tamdjurhållning inte påtagligt försvåras

Skador på tamdjur ska inte vara så omfattande att tamdjurshållning påtagligt försvåras.

Skador på tamdjur

Frekvensen av angrepp i Östergötland varierar kraftigt över tid och visar inte ett tydligt samband med antalet dokumenterade rovdjur i länet ett givet år. De flesta angreppen är på får men förekommer också på hundar, getter och nötdjur. Angrepp av kungsörn är mycket ovanligt.

Förebyggande åtgärder mot skador på tamdjur

För att minska risken för viltskador orsakade av stora rovdjur ska i första hand skadeförebyggande åtgärder vidtas. Att vidta akutåtgärder vid angrepp är en mycket viktig åtgärd för att förhindra nya angrepp. Länsstyrelsen kan vara behjälplig med material i situationen, till exempel lapptyg. Bidrag till permanenta förebyggande åtgärder, till exempel rovdjursavvisande stängsel, kan sökas hos Länsstyrelsen. Bidrag betalas ut via Länsstyrelsens viltskademedel i mån av medel. För att skydda hundar mot angrepp av varg finns möjlighet att söka bidrag till skyddsväst. För att förhindra ytterligare skada kan skyddsjakt vara en förebyggande åtgärd om andra lämpliga lösningar inte är möjliga. Licensjakt som riktas mot skadedrabbade områden kan förebygga skada.

Besiktning av skador på tamdjur

Alla skador som misstänks vara orsakade av stora rovdjur bör anmälas till Länsstyrelsen. Därigenom kan de bli besiktigade av Länsstyrelsens besiktningspersoner. Besiktningspersonerna är förordnade av Länsstyrelsen och utbildade av Viltskadecenter. I besiktningspersonalens uppdrag ingår att bedöma om skadan är gjord av ett stort rovdjur samt att ge rådgivning och hjälp med insatser för att minska risken för upprepade angrepp. Länsstyrelsen har beredskap att vara behjälplig vid akutåtgärder efter ett angrepp tex genom att låna ut material som syftar till att minska risken för ytterligare angrepp på samma gård. Det kan till exempel vara lapptyg, elnät eller ljud- och ljusskrämmor.

Ersättning vid rovdjursangrepp

Djurägare som drabbas av rovdjursskador har efter en besiktning möjlighet att söka ekonomisk kompensation från Viltskadeanslaget. Vilken typ av ersättning en sökande kan få regleras i Viltskadeförordningen. Ersättningens belopp utgår från de rekommendationer som Viltskadecenter vid Sveriges lantbruksuniversitet tar fram.

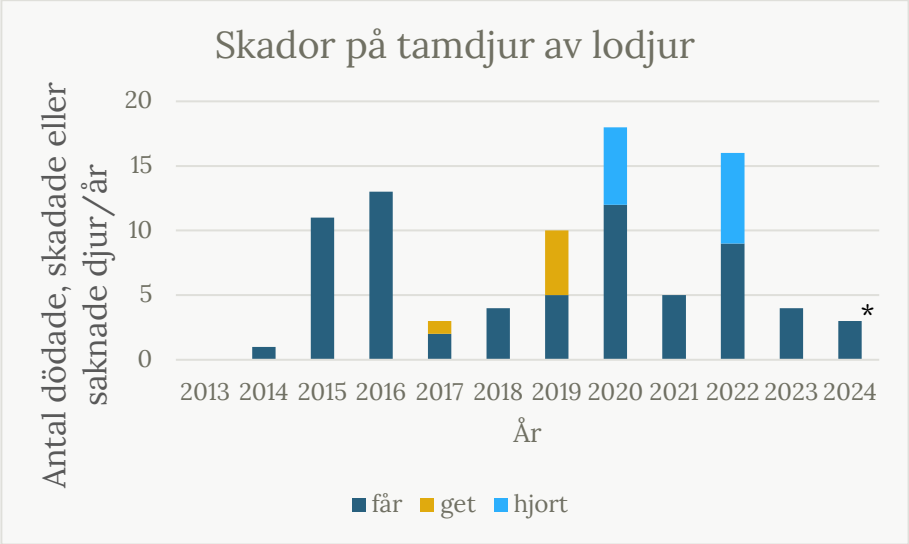

Figur 7. Skador på tamdjur orsakade av lo (dödade, skadade eller saknade djur i Östergötland/år). (* = Preliminär statistik t.om. 6 december 2024).

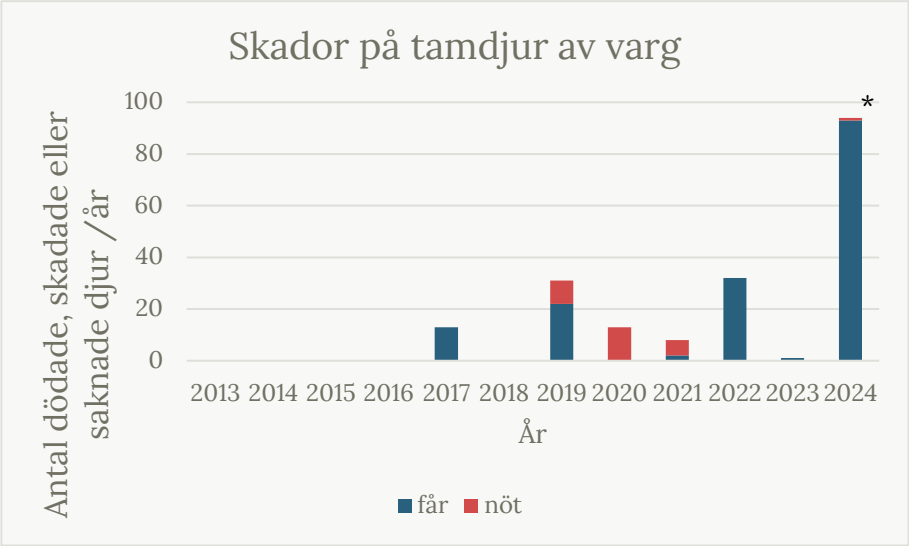

Figur 8. Skador på tamdjur orsakade av varg (dödade, skadade eller saknade djur i Östergötland/år). (* = Preliminär statistik t.om. 6 december 2024).

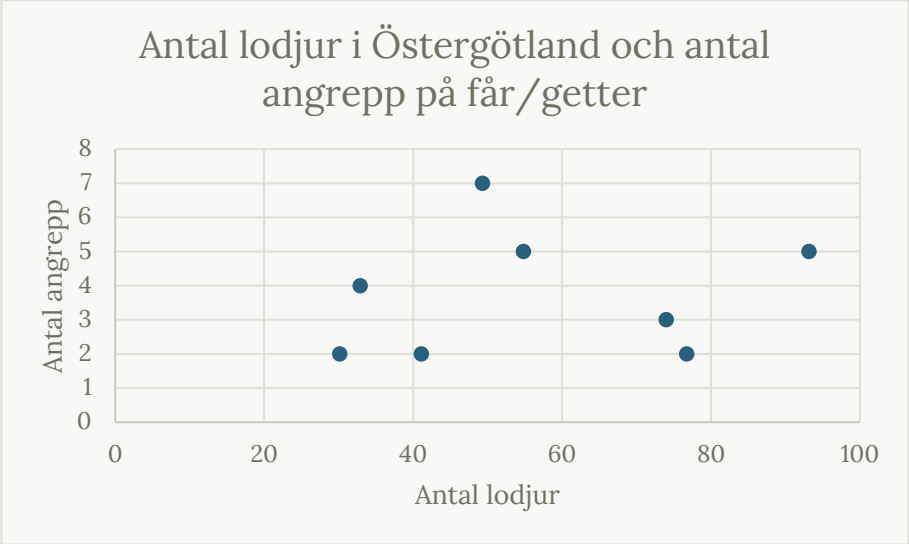

Figur 9. Förhållandet mellan antal lodjur i Östergötland och antal angrepp på får och getter under tidsperioden 2016 till 2023.

Mål att öka förtroende för förvaltningen

Länsstyrelsen ska arbeta för samexistens mellan människor och rovdjur. För att det ska fungera krävs att människor känner förtroende för rovdjursförvaltningen. Öppenhet, tydlighet och förutsägbarhet från förvaltande myndigheter ökar förtroendet för myndigheternas arbete.

Information och kommunikation

Förekomsten av rovdjur väcker ofta starka känslor och behovet av saklig information är stort. Länsstyrelsen ska vara en källa till aktuell och saklig information om rovdjur till tamdjursägare, jägare och övrig allmänhet. Informationen ska vara uppdaterad och lättillgänglig.

Information om rovdjur i länet finns tillgänglig på Länsstyrelsens webbplats. På webbplatsen finns bland annat information om alla dokumenterade rovdjursangrepp som inträffar i länet.

Länsstyrelsens besiktningspersoner och övrig fältpersonal är viktiga resurspersoner för insamling och spridning av information i länet i samband med besök hos djurägare och i möten med markägare, djurhållare, jägare och allmänhet.

Viltförvaltningsdelegationens ledamöter har ett ansvar att förmedla saklig information i sina roller som företrädare för näringar, politik och olika intressen. Det är därför viktigt att alla förvaltningsbeslut rörande rovdjur som fattas av Länsstyrelsen och andra förvaltande myndigheter når delegationens medlemmar.

Media är viktiga för spridning av aktuell information gällande rovdjur både regionalt och nationellt. Länsstyrelsen arbetar aktivt med att bistå media med information. Till exempel med pressmeddelanden i samband med att vissa beslut tas.

Stöd till tamdjursägare

Det finns bidrag för att förebygga skador av stora rovdjur tex genom att bygga rovdjursavvisande stängsel, se Länsstyrelsens hemsida för mer information. För att få kännedom om angrepp som skett i länet kan djurhållare registrera sig till Rovdjursalert, via Länsstyrelsen hemsida, då får man ett sms om det skett ett dokumenterat angrepp.

Om skadan sker har Länsstyrelsen beredskap dygnet runt för att kunna ta emot samtal om rovdjursdödade eller skadade tamdjur. Vid angrepp åker besiktningsperson till gården för att besikta skadade djur, vara rådgivande för att förhindra nya angrepp och hjälpa till med det akuta arbetet med djur och stängsel.

Länsstyrelsen är efter angreppet tillgänglig för djurhållaren och hjälper till med information om vilken ersättning man kan få och kommunikation med media. Södra rovdjursförvaltningsområdet har en gemensam kommunikationsplan vid angrepp på tamdjur. Länsstyrelsen har erfarenhet av flera olika situationer man kan ställas inför och hjälper gärna till eller delger, om möjligt, kontakter till organisationer som kan vara behjälpliga i andra situationer.

Jour och beredskap

Länsstyrelsen har beredskap för att kunna ta emot samtal om händelser med skadade, döda eller saknade tamdjur som misstänks har orsakats av stora rovdjur. Jouren används också för anmälan om hundar som dödats eller skadats av rovdjur, samt om rovdjur fällts/påskjutits med stöd av 28 § jaktförordningen (1987:905). Direktnummer återfinns på Länsstyrelsens webbplats.

Hantering av rovdjur nära människor och bebyggelse

Viltskadecenter har utarbetat rekommendationer för hantering av situationer med vargar nära bostadshus eller människor. Länsstyrelsen arbetar utifrån dessa rekommendationer med dokumentation, information och åtgärder. Alla situationer där varg vistats nära tamdjur eller människa (som vistas utomhus, ej i bil eller inomhus) bör rapporteras till Länsstyrelsen. Rapporter kan lämnas via appen Skandobs, telefon eller mejl till Länsstyrelsen. Rapporterna följs alltid upp. Om rovdjur observeras nära människor och bebyggelse vid upprepade tillfällen kan det vara aktuellt med åtgärder. För att få tillräckligt underlag till bedömningen uppmanas alla att rapportera händelserna för kvalitetssäkring och dokumentation.

Mål att uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus

Rovdjursförvaltningen i Östergötlands län ska bidra till att gynnsam bevarandestatus upprätthålls i länet och landet för de rovdjursarter som förekommer i länet (lodjur, kungsörn och varg).

Antal rovdjur

Övergripande riktlinjer för länet beslutas av Viltförvaltningsdelegationen och anger inriktningen för olika delar av den regionala rovdjursförvaltningen.

För rovdjurspopulationerna finns olika typer av nivåer för individantal. Dessa är referensvärde, miniminivå och förvaltningsnivå.

De olika nivåerna kan uttryckas som antal individer eller som antal föryngringar (FY) av en art. Föryngring av lodjur är en hona med årsunge/ungar. För varg är en föryngring när årsvalp konstaterats eller bedöms fötts i ett vargrevir.

Referensvärde

Gynnsam bevarandestatus beskriver vilka förutsättningar på nationell nivå som krävs för att en art ska kunna finnas kvar på lång sikt. Referensvärden för gynnsam bevarandestatus anger den lägsta nivån för att arten ska ha gynnsam bevarandestatus på nationell nivå.

Bedömningen av gynnsam bevarandestatus ska göras på vetenskapliga grunder. Riksdagen har tagit ställning till att de stora rovdjuren i Sverige har gynnsam bevarandestatus och angett ett referensintervall. Naturvårdsverket har därefter fastställt exakta referensvärden för lo- och vargpopulationens minsta storlek. Referensvärdet ska rapporteras till EU vart 6:e år enligt EU:s art- och habitatdirektiv.

Tabell 3. Nationellt referensvärde för lo och varg.

	Lo	Varg
Referensvärde för Sverige	870 individer	300 individer

Miniminivå

Miniminivåer innebär en regional fördelning av de nationella referensvärdena och summan av dessa motsvarar minst de nationella referensvärdena för respektive art. Miniminivån är ett mått på hur många föryngringar av en viss art som minst måste finnas i varje län. Naturvårdsverket fattar beslut om att fastställa miniminivåer för varje län och förvaltningsområde efter förslag från samverkansråden. Innan samverkansråden lämnar förslag har dessa prövats för godkännande i

respektive läns viltförvaltningsdelegationer. Beslut om nya miniminivåer fattas minst var femte år.

Beslutet om miniminivå för lodjur är överklagat och därmed är nivån preliminär vid tidpunkten för när denna plan beslutas.

Tabell 4. Miniminivå lo beslutad 2024-04-29 och miniminivå varg beslutad 2024-06-10. Beslut tagna av Naturvårdsverket.

	Lo	Varg
Miniminivå för Södra förvaltningsområdet	35 FY 191 individer	7,5 FY 75 individer
Miniminivå för Östergötland	6 FY 33 individer	Varg, ej miniminivå på länsnivå

Förvaltningsmål

Förvaltningsmål kan formuleras på regional nivå. För lodjur är det antal individer som förvaltningen har som mål att uppnå och upprätthålla i länet. Förvaltningsmål kan variera i storlek beroende på lokala förutsättningar men måste vara högre än miniminivån. Detta då det måste finnas marginal så att miniminivån inte riskerar att underskridas vid jakt eftersom det finns variationer i hur många ungar som föds varje år, dödlighet i trafiken och andra slumpmässiga faktorer som också påverkar hur många djur som finns i ett område. Förvaltningsmålet för lodjur beslutas länsvis och påverkas inte av andra läns förvaltningsmål. Detta är det antal djur som förvaltningen ska syfta att hålla i länet.

Det finns idag (2024) inget förvaltningsmål uttryckt i antal individer för varg i Östergötlands län, för det södra förvaltningsområdet eller nationellt. Det jaktliga uttaget av varg förhåller sig till att inte understiga miniminivån för arten.

Tabell 5. Förvaltningsmål lo Östergötland beslutad av Viltförvaltningsdelegationen 2024-06-11.

	Lo
Östergötland	8–11 FY 44–60 individer

Mål att endast legal jakt ska förekomma

Licensjakt

Licensjakt är ett viktigt verktyg för förvaltningen och innebär att begränsad jakt i vissa fall kan tillåtas enligt 23 c § jaktförordningen (1987:905). Syftet med licensjakten kan bland annat vara att minska koncentrationen av en rovdjursart i ett område för att begränsa de socioekonomiska konsekvenserna och förbättra möjligheterna för tamdjurshållning. Naturvårdsverket får besluta om licensjakt och länsstyrelserna får fatta beslut om sådan jakt efter delegation. Licensjakt kan bara beslutas om det inte finns någon annan lämplig lösning och under förutsättning att licensjakten inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus för artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde. Jakten måste ske under strikt kontrollerade former och i begränsad mängd.

För att Naturvårdsverket ska kunna delegera rätten till Länsstyrelsen att besluta om licensjakt ska miniminivån för det södra rovdjursförvaltningsområdet ha uppnåtts.

Skyddsjakt

Varg, lodjur och flera andra arter är strikt skyddade enligt art- och habitatdirektivet (Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter). Undantag från det strikta skyddet kan endast medges av skäl som finns angivna i 23 a respektive 23 c §§ jaktförordningen (1987:905).

Länsstyrelsen kan fatta beslut om skyddsjakt i enlighet med förutsättningarna i § 23 a jaktförordningen (1987:905). Där framgår att beslut om skyddsjakt bland annat får fattas i syfte att förhindra allvarlig skada, förutsatt att det inte finns någon annan lämplig lösning för att åstadkomma detta och att jakten inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde.

Vid prövning av skyddsjakt gör Länsstyrelsen en samlad bedömning i varje enskilt fall utifrån eventuella skadors och olägenheters omfattning och under hur lång tidsperiod dessa har skett. Bedömningen beaktar om skadeförebyggande åtgärder vidtagits, vilka möjligheter till förebyggande av skada och olägenhet som finns samt möjlighet till annan lämplig lösning än skyddsjakt. Vidare bedömer Länsstyrelsen om det går att identifiera en individ som är speciellt skadegörande eller orsakar allvarliga olägenheter.

Naturvårdsverket beslutar med stöd av 24 a § jaktförordningen (1987:905), att överlämna rätten att besluta om skyddsjakt efter lodjur och varg till länsstyrelsen.

Länsstyrelserna följer Naturvårdsverkets riktlinjer för beslut om skyddsjakt.

Enligt 28 § jaktförordningen (198:905) får en enskild person i en akut situation döda björn, varg, järv eller lodjur om denne bedömer att det krävs för att skydda egna eller andras tamdjur. Rovdjuret får dock bara dödas om angrepp inte kan förhindras genom skrämsel eller annan lämplig metod. Sådana händelser ska anmälas till Länsstyrelsen som därefter gör en bedömning av händelsen.

Motverka illegal jakt

Länsstyrelserna har i uppgift att på regional nivå arbeta för att nå de övergripande målen inom rovdjurspolitiken. Illegal jakt kan lokalt påverka populationsutvecklingen och även artens möjligheter till spridning.

Detta innebär bland annat, att länsstyrelsen ska arbeta mot illegal jakt efter stora rovdjur och vara en del i arbetet med att förhindra faunakriminalitet. Stora rovdjur omfattas av artskyddsförordningens regler om fridlysning samt handel, preparering och förevisning, därmed ingår de i länsstyrelsens ansvar för tillsyn. Länsstyrelsen har också uppdrag att förebygga brott mot bestämmelser i miljöbalken och även hantera sådana brott i samarbete med Polismyndigheten och jägarorganisationer.

Ett grundläggande sätt att motverka illegal jakt kan vara att rovdjursförvaltningen i sin helhet är förutsägbar, tydlig och adaptiv samt upplevs som legitim.

Naturvårdsverket har samordnat en nationell samverkansgrupp mot illegal jakt på stora rovdjur.

Uppföljning

Målen följs årligen upp bland annat genom inventering av antalet rovdjur och uppföljning av skadefrekvens och illegal jakt. Viltskadecenter sammanställer samtlig statistik för alla län i Sverige. Länsstyrelsen redovisar de regionala resultaten för Viltförvaltningsdelegationen vid årliga sammanträden. Statistiken är fritt tillgänglig på Viltskadecenters webbplats.

I nuläget (2024) pågår ett flertal processer på både nationell och europeisk nivå gällande rovdjur. Detta kan påverka förutsättningarna för och kraven på förvaltningen av stora rovdjur i Östergötland. Därmed kan behov att revidera denna plan uppstå innan planperioden löpt ut.

Det kan också vara angeläget att, i mån av resurser, genomföra uppföljning som ligger utanför ovan nämnda uppdrag. Detta kan till exempel vara att utvärdera hur arbetet med kommunikation och information genomförs för att öka förtroendet.

Bilaga 1. Förvaltningens organisation

Rovdjursförvaltningsområde

Sverige är uppdelat i tre rovdjursförvaltningsområden: södra, mellersta och norra (Se Figur 1.). Gränsdragningen för de tre områdena baserades på områden för renskötsel (norra), vargstammens reproduktionsområde (mellersta) och det huvudsakliga expansionsområdet för lodjur (södra). Det södra rovdjursförvaltningsområdet består av nio län varav ett län, Gotlands län, endast berörs av kungsörn. De övriga länen är: Södermanland, Östergötland, Kalmar, Jönköping, Kronoberg, Halland, Blekinge och Skåne län. Dessa län omfattas främst av arterna lodjur, varg och kungsörn.

Figur 1. Landets förvaltningsområden för rovdjur

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen har ansvar för förvaltningen av varg, björn, lo, järv och kungsörn i länet. I förvaltningen innebär det också att ta fram en förvaltningsplan för de rovdjur som förekommer i länet. Förvaltningsarbetet innebär årlig inventering av lodjurs- och vargföryngringar, dokumentation av övrig vargförekomst och inventering av kungsörnsrevir och häckningsframgång.

Ytterligare en viktig del är informationsspridning om rovdjur vilket genomförs genom till exempel webb, nyhetsbrev, utställningar, föredrag och mediakontakter. Länsstyrelsen handlägger även ansökningar om ersättningar för viltskador orsakade av stora rovdjur samt ger bidrag till förebyggande åtgärder. I de fall där enskilda rovdjur gör upprepade angrepp kan länsstyrelsen fatta beslut om skyddsjakt på skadegörande individer. Länsstyrelsen beslutar också, efter delegation av Naturvårdsverket, om licensjakt i Östergötland när ett sådant förvaltningsbeslut är aktuellt för länet.

Rovdjursförvaltningen finansieras med medel från Naturvårdsverket, Länsstyrelsens förvaltningsanslag och dispositionsrätter.

Viltförvaltningsdelegationen

Viltförvaltningsdelegationen är en del i den regionala viltförvaltningen. Delegationen beslutar om övergripande riktlinjer för viltförvaltningen i länet gällande till exempel skötseln av älgstammen, licensjakt och skyddsjakt, samt godkännande av förslag på regionala miniminivåer för rovdjur. Viltförvaltningsdelegationen består av politiska företrädare, samt representanter för Polismyndigheten, jakt- och viltvårdsintresset, naturvårdsintresset, friluftsintresset, ägare och brukare av jordbruksmark, lokalt näringsliv och turism, skogsnäringen, natur- och ekoturismföretagen och yrkesfisket.

Samverkansrådet

Samverkansrådet består av landshövdingarna i respektive län inom ett rovdjursförvaltningsområde. Samverkansrådet samordnar arbetet mellan länsstyrelserna i frågor som rör flera län. Frågor till rådet bereds av en grupp rovdjurshandläggare från de olika länsstyrelserna i förvaltningsområdet. Besluten som fattas av samverkansrådet är rådgivande för de berörda länens viltförvaltningsdelegationer.

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket har regeringens uppdrag att arbeta med övergripande frågor inom rovdjursförvaltningen. Naturvårdsverket ansvarar bland annat för att:

- Besluta om föreskrifter som rör rovdjur, till exempel inventeringar och ersättning för skador som orsakats av vilt
- Fastställa miniminivåer för antalet rovdjur i varje rovdjursförvaltningsområde och län
- Fastställa inventeringsresultat
- Skriva nationella förvaltningsplaner för rovdjuren
- Delegera beslutsrätten till länsstyrelserna om att få fatta beslut om skyddsjakt och licensjakt
- Följa länsstyrelsernas arbete på regional nivå
- Fördela medel till länsstyrelserna för bland annat rovdjursinventering, informationsinsatser och viltskador
- Ge vägledning och information
- Fördela medel till viltforskning

Bilaga 2. Lagar och regler i rovdjursförvaltningen

Förordningar, propositioner och direktiv

Förordning (2009:1263)

Förordningen (2009:1263) om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn och Naturvårdsverkets tillhörande föreskrifter (NFS 2022:4) utgör ramverket för rovdjursförvaltningen och reglerar:

- Uppdelning av landet i rovdjursförvaltningsområden
- att varje förvaltningsområde ska ha ett samverkansråd
- processen för att fastställa miniminivåer för de olika rovdjuren
- att Länsstyrelsen ska skriva en rovdjursförvaltningsplan
- att Länsstyrelsen ska inventera rovdjuren i länet varje år
- att Naturvårdsverket granskar och fastställer resultatet av inventeringen

Länk till förordning:
Förordning (2009:1263) om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn | Sveriges riksdag (riksdagen.se)

Länk till föreskrifter:
NFS 2022:4 Naturvårdsverkets föreskrifter om förvaltning av stora rovdjur (naturvardsverket.se)

Förordning (2009:1474)

Förordning (2009:1474) om viltförvaltningsdelegationer reglerar Viltförvaltningsdelegationens arbete och hur den ska vara sammansatt. Specifikt för rovdjursförvaltning står det också i förordningen att viltförvaltningsdelegationen ska:

- Besluta om övergripande riktlinjer för viltförvaltning, licensjakt och skyddsjakt i länet.
- Pröva för godkännande det förslag till miniminivåer för rovdjur som länsstyrelsen ska lämna till samverkansrådet.
- Pröva för godkännande den rovdjursförvaltningsplan som länsstyrelsen tar fram.

Länk till förordning:
Förordning (2009:1474) om viltförvaltningsdelegationer | Sveriges riksdag (riksdagen.se)

Jaktförordningen (1987:905)

Reglerar licensjakt och skyddsjakt på rovdjur samt skyddsjakt på enskilds initiativ (§ 28).

Länk till förordning:
Jaktförordning (1987:905) | Sveriges riksdag (riksdagen.se)

Viltskadeförordning (2001:724)

Viltskadeförordning (2001:724) och Naturvårdsverkets tillhörande föreskrifter om bidrag och ersättningar för viltskador (NFS 2018:5, konsoliderad med ändringsföreskrifter NFS 2019:4) reglerar ekonomisk ersättning till tamdjursägare för rovdjursskadade tamdjur och bidrag till skadeförebyggande åtgärder.

Länk till förordning:
Viltskadeförordning (2001:724) | Sveriges riksdag (riksdagen.se)

Länk till föreskrifter:
NFS 2018:5 Naturvårdsverkets föreskrifter om bidrag och ersättningar - konsoliderad (naturvardsverket.se)

Rovdjursproposition

Rovdjurspropositionen (prop. 2012/13:191) ”En hållbar rovdjurspolitik” beskriver inriktningen för den svenska rovdjurspolitiken.

Länk till proposition:
En hållbar rovdjurspolitik (Proposition 2012/13:191) | Sveriges riksdag (riksdagen.se)

EU:s naturvårdsdirektiv

Direktiven listar arter och naturtyper som anses skyddsvärda i ett europeiskt perspektiv och som ska bevaras långsiktigt.

Art och habitatdirektivet (Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter)

Länk till direktiv:
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:01992L0043-20070101

Fågeldirektivet (Europaparlamentet och rådets direktiv 09/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar)

Länk till direktiv:
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0147

Bilaga 3. Dokument och länkar

Miniminivåer

Information och beslut om miniminivåer

Länk till webbplats:
Miniminivåer för rovdjursarter regionalt (naturvardsverket.se)

Nationella processer

Översyn av miniminivåer

Naturvårdsverkets vägledning om översyn av miniminivåer för björn, varg, järv och lodjur.

Beskriver ingående hur processen för översyn av miniminivåer går till

Länk till dokument:
Naturvårdsverkets vägledning om översyn av miniminivåer (naturvardsverket.se)

Inventeringsmetodik

Fastställda instruktioner för rovdjursinventering

Naturvårdsverkets instruktioner för hur rovdjuren ska inventeras.

Länk till webbplats:
Inventeringsmetodik för stora rovdjur, fjällräv och kungsörn (naturvardsverket.se)

Riktlinjer om skyddsjakt

Naturvårdsverkets riktlinjer om skyddsjakt på stora rovdjur

Länk till riktlinjer:
Naturvårdsverkets riktlinjer för beslut om skyddsjakt på stora rovdjur (naturvardsverket.se)

Viltskadecenters rekommendationer och information

Ersättningsrekommendationer

Viltskadecenter är rådgivare till både myndigheter, intresseorganisationer, enskilda lantbrukare och andra som berörs av rovdjur. De tar fram rekommendationer för förebyggande åtgärder och ersättningsnivåer.

Länk till informationssida:
Viltskadecenters rekommendationer avseende bidrag och ersättningar tamdjur och hundar | Externwebben (slu.se)

Nära vargar

De tar också fram rekommendationer för hantering av rovdjur nära människor och bebyggelse.

Länk till publikation:
https://pub.epsilon.slu.se/14105/1/frank_j_170328.pdf

Rovdjursavvisande stängsel

Länk till informationssida:
Permanenta åtgärder mot stora rovdjur | Externwebben (slu.se)

Viltskadestatistik

Viltskadecenter sammanställer statistik om viltskador nationellt. Statistiken innefattar både skador på tamdjur och gröda.

Länk till statistik:
https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/viltskadecenter/publikationer/viltskadestatistik/

Inventeringsrapporter

Viltskadecenter sammanställer även nationella inventeringsrapporter för varg, lodjur och järv.

Länk till rapporter:
https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/viltskadecenter/publikationer/inventeringsrapporter/

Bilaga 4. Remissförfarande

Förfarande

Den 27 juni 2024 skickade Länsstyrelsen Östergötland ut ett utkast på länets förvaltningsplan på remiss till representanter för organisationer, kommuner och politiska partier. Även privatpersoner har getts möjlighet att ge synpunkter på planen. Sista datum för svar på remissen var 8 september 2024. Några svarande fick förlängd svartid.

Svarande på remiss

Totalt inkom 24 olika remissvar.

Listan på samtliga svarande är följande:

- Åtvidabergs kommun
- Boxholms kommun
- Centerpartiet
- Centerpartiet i Motala
- Centerpartiet i Söderköping
- Finspångs kommun
- Föreningen Sveriges Jägare
- Jägareförbundet i Östergötland
- Jägarnas Riksförbund i Östergötland
- Lantbrukarnas riksförbund
- Linköpings kommun
- Motala kommun
- Norrköpings kommun
- Ödeshögs kommun
- Östgötalamm
- Östra Rydsbygdens byalag
- Privatperson
- Privatperson
- Polismyndigheten, polisområde Östergötland
- Söderköpings kommun
- Svenska rovdjursföreningen Östergötland
- Sverigedemokraterna Region Östergötland
- Valdemarsviks kommun
- Ydre kommun

Sammanfattning remissvar

Länsstyrelsen Östergötland har tagit till sig samtliga remissvar och betonar att det i dessa framförts oro, önskemål och förhoppningar.

Remissvaren hade ett stort fokus på varg och de tamdjursskador som inträffat i Östergötland under 2024. Möjlighet till skyddsjakt, rovdjurens antal och utbredning i länet, samt konsekvenser för tamdjurshållning lyftes fram som viktiga delar.

Viltförvaltningsdelegationens arbetsutskott har diskuterat och inkluderat de delar som är med i förvaltningsplanen.